

BROEDVOGELINVENTARISATIE 2012 BOTANISCHE TUIJEN VAN DE UNIVERSITEIT UTRECHT

Johan Barth & Frank Sidler

Het begon met een verzoek dat via via binnenkwam: of we konden onderzoeken welke vogels voorkomen in de Botanische Tuinen Utrecht. Nou, daar hoefden we niet lang over na te denken. Een unieke locatie, een stukje PR voor de Vogelwacht en het vooruitzicht om heerlijk een paar ochtenden rond te struinen.

Dus op naar de Botanische Tuinen in De Uithof in Utrecht. De eerste kennismaking was hartelijk. Geen wanhopige zoektocht naar een parkeerplek, maar achterom via de personeelsingang gingen we de tuinen binnen. Daar werden we ontmoet door Akkie Joosse, stafmedewerker communicatie Botanische Tuinen, en Gerard van Buiten, de hortulanus van de tuinen. Ze wilden het liefst weten wat er jaarrond aan vogels, vlinders en andere dieren zaten. We hebben onze inventarisatie beperkt tot de broedvogels volgens de BMP-normen van SOVON en voor de overige groepen doorverwezen naar o.a. Vlinderstichting en RAVON.

Mezen te midden van ontluikende stinzenflora...

Meteen maar een paar praktische zaken regelen: graag een sleutel en een vrijgeleide om geen problemen met de bewaking te krijgen. "Oh, maar de eerste medewerkers zijn hier al vroeg..." "Ja? Ook al om half vijf 's ochtends?" Dan toch maar een brief en een sleutel van het hek. En de verzekering dat de jager ook op de hoogte gesteld zou worden van onze bezoeken. In een verdwaald schot hagel hadden we geen trek.

Zo zijn we begonnen. Het eerste bezoek sloten we nog af met koffie en gebak bij de receptie. Met dank aan SOVON die toestaat om tellingen in maart een uur ná zonsopgang te beginnen. Vogels willen het toch een beetje warm hebben voordat ze gaan zingen in het vroege voorjaar. De keren daarna was de receptie helaas nog gesloten op het moment dat wij vertrokken. Dat krijg je met die bezoeken vanaf een half uur vóór zonsopgang.

Al snel bleek dat we ons niet hoefden te vervelen. Te midden van prachtige ontluikende stinzenflora zongen mezen, boomklevers en vinkachtigen massaal. En dan komt er natuurlijk met ieder volgend bezoek een nieuwe golf aan zangers bij: tijtjaffen, zwartkoppen, lijsterachtigen, Afrika-zangers. Het was verrassend hoe-

veel er zat in deze tuinen, bijna omringd door de flatgebouwen en de vroeg van start gaande bouwactiviteiten van de universiteit. En ondertussen hebben we onze ogen de kost gegeven. Mooi om te zien hoe de ene na de andere groep bloemen gaat bloeien. Geweldige aronskelken, tere orchideeën, en natuurlijk de enorme verzameling rotsplanten op dit voormalige fort.

Wat noteerden we?

Natuurlijk geen spectaculaire zeldzame soorten. Dat was ook niet te verwachten. Hoewel het horen van zingende koperwieken altijd een mooie ervaring is, al weet je zeker dat het doortrekkers zijn. Een mannetje beflijster is ook erg leuk, evenals een zwarte specht bij het laatste bezoek: alweer een rondzwervende vogel. De broedvogels waren voor een groot deel wel te voorspellen. Rond de fortgracht en andere waterpartijen de nodige soorten: Nijlgans (1 territorium), wilde eend (12), waterhoen (3) en meerkoet (3). We noteerden telkens grauwe ganzen, maar nooit genoeg voor een territorium. Het oudere bos op het fort herbergde onder andere groene specht (1), boomklever (5), boomkruiper (3) en vreemd genoeg geen enkele grote bonte specht. Die hadden we eigenlijk wel verwacht. De tuinen bleken heel aantrekkelijk voor vinkachtigen. Die zongen in het hele terrein: vink (7), groenling (8), putter (7) en goudvink (4 met tijdens ons laatste bezoek verschillende familie-groepjes met jongen die gevoerd werden). Blijkbaar zorgen de bloemen ook voor heel wat zaden.

Het evenemententerrein was goed voor Kievit (1) en scholtekster (1). Helaas mislukte het broedgeval van de Kievit, ondanks de inzet van de hortulanus van de tuinen. Het terrein werd geëgaliseerd en het nest ook. Dan heb je nog van die soorten die overal in het terrein zitten: houtduif (9), winterkoning (14), heggemus (9), merel (13), zwartkop (8), tjiftjaf (16, de meest getelde soort), pimpelmees (15) en koolmees (10). De laatste twee soorten profiteerden enorm van de nestkasten die bijkans aan elke boom hangen.

Boomkruiper - Jan van der Greef

Verrassingen

We waren verrast met 2 territoria van de braamsluiper, een soort die we de laatste rondes bij ieder bezoek aantreffen. De grauwe vliegenvanger, een notoire laatkomer, liet zich een keer zien en horen, te weinig voor een territorium. Een paar meter riet bleek toch genoeg voor 2 kleine karekieten. Langs de randen van het terrein kwamen bosrietzanger en grasmus nog net binnen de grenzen. Ook wisten we nog 2 territoria van staartmees en 1 matkop op te sporen.

Voor een leuk detail zorgde de witte kwikstaart. Deze was met 2 territoria present in de tuinen. Een paartje had een bijzondere locatie gekozen: in een kas tussen de overwinterende planten. Het personeel ontdekte het nest toen ze de planten weer buiten zetten. Toen de planten weg waren, bleef het nest open en bloot liggen op een tafel in een lege kas. Maar de vogels hebben het broedsel netjes afgemaakt en alle jongen zijn uitgevlogen!

Al met al kwamen we uit op 38 soorten met totaal 180 territoria. Daarnaast genoten we van het prachtige gebied. Al snel was het traditie om de ronde ergens hoog in de rotstuin te eindigen. Even nagenieten en dan weer in de auto, om als het even kon nog voor de spits thuis te zijn. Want het gewone werk roept ook weer.

Van de resultaten hebben we een mooi verslag gemaakt: een inleidend verhaaltje en de territoriumkaarten van alle soorten. Dat hebben we lekker zittend op het terras gepresenteerd aan de opdrachtgevers. De hortulanus, vertrouwd met het gebied, herkende verschillende territoria. Ja, het klopte precies. Bij andere soorten was hij verrast dat ze er zaten, of dat ze in zulke hoge aantallen voorkwamen. Eén vraag bleef de gemoederen toch nog wat bezighouden: wat zit er in de rest van het jaar? Dus wie weet, gaan we in najaar en winter nog maar een keertje de Botanische Tuinen in.

Grote Canadese gans	1	Roodborst	3	Koolmees	10
Nijlgans	1	Merel	13	Boomklever	5
Krakeend	1	Zanglijster	4	Boomkruiper	3
Wilde eend	12	Bosrietzanger	1	Gaai	2
Waterhoen	3	Kleine karekiet	2	Ekster	1
Meerkoet	3	Braamsluiper	2	Kauw	1
Scholekster	1	Grasmus	1	Zwarte kraai	1
Kievit	1	Tuinfluit	2	Spreeuw	3
Houtduif	9	Zwartkop	8	Vink	7
Groene specht	1	Tjiftjaf	16	Groenling	8
Witte kwikstaart	2	Staartmees	2	Putter	7
Winterkoning	14	Matkop	1	Goudvink	4
Heggenmus	9	Pimpelmees	15		

Tabel 1 Territoria broedvogels Botanische Tuinen Utrecht 2012.